

“DİLBİLİM VE UYGULAMALARI” KİTABININ TANITIMI

Kitabın Adı: Dilbilim ve Uygulamaları

Yayın Kurulu: Güray König, Işıl Özyıldırım, Duygu Aydın, Aslı Altan

Yayınevi: Multilingual Yabancı Dil Yayınları

Yayın Yeri / Yılı: İstanbul / 2005, 175 S.

ISBN: 975654273X

Melek GÜLCÜ*

ÖZ

Kitap tanıtım yazıları, akademik yazın literatürünün önemli bir parçasıdır. Alanında yetkin kişiler tarafından yapıldığı takdirde hem esere hem de eser sahibine büyük lütuflar sağlar. Bu çalışmada amaç salt kitaba yönelik eksik ve kusurların dile getirilmesinden ziyade dikkatli bir okurun gözünden kitabın biçim, biçem ve muhteva unsurlarını, olumlu ve olumsuz niteliklerini genel hatlarıyla, okuyucuyu sıkmadan verebilmektir. Söz konusu çalışmada kitaba yönelik genel bir değerlendirme yapıldığı gibi spesifik olarak her makaleye yönelik tanıtım ve özet bölümlerinde yapılan yorum ve tespitler mevcuttur.

Anahtar Kelimeler: Dilbilim, makale, kitap tanıtımı, eleştiri.

LINGUISTIC AND ITS APPLICATIONS BOOK INTRODUCTION

ABSTRACT

Book introduction articles are an important part of academic literature. If it is done by competent people in the field of both the author and the publisher of the work, it provides great benefit. In this study, the aim is to give the reader the form, style and content elements, positive and negative qualities of the book in general from the eyes of a careful reader rather than expressing the deficiencies and imperfections. In this study, a general evaluation is made for the book and there are comments and determinations made in the introductory and summary sections specifically for each article.

Keywords: Linguistic, article, book introducing, criticism

Giriş

Dilbilim ve Uygulamaları; Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dil Bölümünün hazırladığı, hakemli bir sistemi olan bir dergidir. Türkçe ve İngilizce makalelerden oluşan derginin dördüncü sayısı kitaplaştırılarak yayınlanmıştır.

Dokuz makale ve bir kitap tanıtımının yapıldığı çalışmadan oluşan kitapta her makalenin başında Türkçe ve İngilizce özetler yer alır. Makaleler kendi içinde alt başlıklara ayrılarak

* Doktora Öğrencisi, Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı.
Melek.gulcu@hotmail.com

söz konusu problemler karşılaştırılmalı olarak incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Alanında uzman kişiler tarafından yazılan makalelerin başlığı muhteva ile uyumlu olup yazıldığı alan ile ilgili boşluğu doldurur niteliktedir. Bilimsel bir dilin kullanıldığı makalelerde okuru sıkacak ifade ve ayrıntılara girilmemiş, dozunda yapılan açıklamalarla okuyucu bilgilendirilmiştir. Kitaptan istifadeyi kolaylaştırmak amacıyla birçok makalede tablo, şekil ve grafiklere yer verilmiştir. Ayrıca bazı makalelerin bitiminde verilen “Ek”te konuyla ilgili açıklamalar ve örneklemeler yapılmıştır. Her bir çalışmanın sonunda konuyla ilgili güncel bir kaynakça sunulmuş buna mukabil okuyucu için büyük bir kolaylık olan “Dizin”e yer verilmemiştir. Umumi olarak kitaba yöneltilebilecek en önemli eleştiri, dokuz makalenin altısının İngilizce yazılması ve özetlerinin muhtevayı aydınlatmada yetersizliğidir. Bir kitabın ya da makalenin her kesimden okuyucuya hitap etmesi dil ve üslûpta vuzuh bir söylemi yakalamakla mümkünken makalelerin İngilizce yazılması kitabın satın alınabilirliğini/okunabilirliğini önemli ölçüde sekteye uğratmaktadır. Kaldı ki makalelerin özet kısımları hem yetersiz hem de anlaşılır bir nitelikten yoksun olduğu için yanlış anlama ve yorumlamaya müsait ifadeler taşımaktadır.

Kitapta yer alan makaleler ve muhtevaları şöyle özetlenebilir :

1)Türkçe Şikâyetlerdeki İncelik Üzerine Bir Çalışma: “Bu çalışmanın amacı; Türkçe sözlü şikâyetlerde incelik kullanımının ölçüsünü belirlemek, şikâyetlerin sözel ifade yollarını ve bireylerin şikâyetlerini anlatmada incelik stratejileri kullanıp kullanmadıklarını tespit edebilmektir. 1999 yılında Ankara’da 100 denek üzerinde yapılan araştırmanın sonucuna göre incelik kullanımında kültürler birbirinden ayrıldığı halde evrensel özellikler taşıdığı düşünülen Brown ve Levinson’un kuramının Türkçe sözlü şikâyetlere uygulanabilirliği saptanmıştır.”

Giriş, amaç, yöntem ve sonuç bölümünden oluşan makalede araştırma bulguları tablolar halinde verilerek somutlaştırılmıştır. İlâveten anketteki şikâyet durumları ve şikâyet edildiği kişiler, şikâyet ederken kullanılan incelik imlerine dair örnekler Ek’te verilmiştir.

2)Görsel Medyadaki Reklamların Gösterge Değerlerinin Dil Öğretimi Açısından İncelenmesi: “Reklam filmlerinde yoğun bir şekilde kullanıldığı gözlemlenen görsel-işitsel unsurların dil öğretimine katkısının olup olmadığı 6-36 aylık çocuklardan oluşan bir çalışma grubu üzerinde araştırılmıştır. Çalışmanın bilimsel bir nitelik taşıması açısından aileleriyle birlikte yaşayan çocuklar değil birbirine yakın dil düzeyleri ile sosyokültürel, sosyoekonomik özellikler taşıyan, bir kurumun çatısı altında yaşayan çocuklar tercih edilmiştir. Yapılan uygulamalı çalışmanın sonucunda reklamların gösterge değerlerinin çok yüksek olduğu tespit edilmiştir.”

Bu makalede yazılış amacının dışında içtimai bir mesele de vuku bulmuştur. Zira yuva çocuklarında umumi anlamda bir konuşmama durumu mevcuttur. Dolayısıyla makale;

meselenin derinliklerine inmeye ve problemi çözmeye yönelik çalışmalara kapı aralar niteliktedir.

Makalede görülen ve değinilmesi gereken önemli bir bilgi hatası mevcuttur. Kitabın 26. Sayfasında şöyle bir ifade geçer: “Programda çocuksu unsurların kullanılmasına, hedef kitle çocuklar olduğu için özenle dikkat edilmiştir.” Çocuklara yönelik hazırlanan her türlü materyal, kitap, dergi veya sunumlar “çocuksu” değil “çocuğa göre” olmalıdır. Çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamayan, duygu ve düşün dünyasına hitap etmeyen her türlü materyal çocuğu sıkacak, amacına ulaşamadığı gibi disiplin problemlerine de sebebiyet verecektir. Grafik, tablo ve şekillerin kullanılmadığı makale; giriş, kuramsal varsayımlar, uygulama, değerlendirme ve sonuç bölümlerinden oluşur.

3) A Corpus-Based Approach to Teaching and Assessment of Speech Acts: Complimenting in English as a Foreign Language: İngilizce olarak yazılmış makalenin başlığını şu şekilde çevirmek mümkündür: “Yabancı Bir Dil Olarak İngilizcede İltifat Yapma Söz Eyleminin Değerlendirilmesinde ve Öğretilmesinde Corpus Tabanlı Bir Yaklaşım”. Bu çalışmada İngilizcenin yabancı bir dil olarak öğretildiği bir ortamda edimsel edincin öğretilmesini, ölçülmesini amaçlayan bütüncüye dayalı bir yaklaşımla iltifat yapma söz eylemi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonucunda İngilizce anadilde iltifat etme söz eylemlerinin farkına varılmasında öğrenci seviyesinin önemli olduğu, gruplar içerisinde iltifatların en çok gelişmiş seviyedeki öğrenciler tarafından tespit edildiği görülmüştür.

“Introduction(Giriş), methodology(metod, yöntem), results(sonuçlar), conclusion(sonuç)” bölümlerinden oluşan makalede veri ve örneklem tabloları oldukça geniş yer tutar. Makalenin sonunda metne dâhil edilmeyecek kadar çok miktarda ve ayrıntılı olarak verilmiş olan dört “Ek” yer alır.

4) Mühendislik Fakültelerindeki Sözlü Akademik Söylemin Bağdaşlık Açısından Karşılaştırmalı İncelemesi: Bu çalışmanın amacı ana dilinde eğitim veren Hacettepe Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği ile yabancı dilde eğitim veren ODTÜ Jeoloji Mühendisliği bölümlerinde kullanılan dil kesitlerini bağdaşlık ve etkileşimsel söylem yapılandırması açısından bütüncüye dayalı olarak karşılaştırmaktır. Kısıtlı veri tabanının kullanıldığı bu çalışmada eğitim dili olarak İngilizce kullanıldığında bağdaşıklık gösteren yapılar ve etkileşimli söylem belirgin olarak kullanılmaktadır. Zira eğitim dili yabancı dil olduğunda ise ders anlatıcısının yabancı dilde anlaşılama kaygısı artmakta, bu durum da daha sık bağdaşıklık kurucu yapıların kullanılmasını gerektirmektedir.

“Giriş, amaç ve sınırlılıklar, bütüncü ve yöntem, sonuçlar ve tartışma” bölümlerinden oluşan makalede tablo ve grafiklerle anlatım görsel göstergelerle desteklenmiştir.

5) Some Preliminary Remarks on the Adjunction Site of the Turkish Focus Particle yalnızca in Sentence Initial Position: İngilizce olarak yazılmış makalenin başlığını şu şekilde

çevirmek mümkündür: “Cümle Başında Kullanılan yalnızca Edatının Türkçede Eklerin Birleşme Yerine Dahil İlk Yorumları”. Bu çalışmada tümce başında bulunan yalnızca edatının tümcede farklı pozisyonlara kaydırılmasıyla ortaya çıkabilecek anlamsal değişiklikler örnek tümcelerle değişik varyantlarıyla açıklanmıştır.

“Introduction(giriş), the qr approach and the matter of scope(qr yaklaşımı ve araştırmanın konusu), an ‘alternative’ analysis against qr(qr’ye karşı alternatif bir analiz), adnominal attachment and the matter of reconstruction(adnominal bağıntı ve yeniden yapılanma meselesi), conclusion(sonuç)” bölümlerinden oluşan makalede örneklem sayısı bol tutulduğu halde şekillerin azlığı dikkat çekmektedir.

6) A Descriptive Correlational Analysis on tje Concept of Culture and Multiple Intelligences: A Case Study: İngilizce olarak yazılmış makalenin başlığının Türkçe karşılığı: “Kültür Kavramı ile Çoklu Zekâ Türleri Arasındaki Bağlantıyı Tanımlayıcı Bir Durum Çalışması”. Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ İngiliz Dili ve Eğitimi Bölümünde öğrenci olan 238 denek üzerinde yapılan çalışmada öğrencilere hem “kültür” kavramından ne anladıkları sorulmuş hem de çoklu zekâ testi uygulanmıştır. Bu çalışmanın özünü, kültürün tanımlandığı kavram ile çoklu zekâ arasında bir bağlantı olduğu tezi oluşturur.

“Introduction(giriş), methodology(metod, yöntem), result(sonuç) and discussion(tartışma, değerlendirme) bölümlerinden oluşan makalede bilgi toplama ve yöntem analizi tablo ile gösterilirken çoklu zekâ türleriyle sınıflandırılmış kültürel kavramlar grafik ile detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

7) Social and Linguistic Integration and (Re-) Construction of Linguistic Identity: İngilizce olarak kaleme alınan makalenin başlığının Türkçe karşılığı: “Sosyal ve Dilsel Bütünleşme ile Dilsel Kimliğin Yeniden Yapılanması”. Bu çalışmada Gürcü, Laz ve Romanların içinde yaşadıkları toplumla sosyal bütünleşmeleri sonucunda ortaya çıkan dilsel değişim ve dilsel kimliğin yeniden yapılanması ele alınmıştır. Sormaca yöntemiyle elde edilen veriler sonucunda yaşadıkları toplumla sosyal bütünleşmeyi gerçekleştiremeyen Romanlar, dilsel açıdan bu toplumun özelliklerini benimsemiştir. Buna mukabil sosyal ve dilsel açıdan içinde buldukları toplumla uyum sağlayan Gürcü ve Lazlar, bağımsız birey özellikleri göstererek etnik dillerini ve kimliklerini rahatlıkla muhafaza etmişlerdir.

“Introduction(giriş), social structure and self-construals(sosyal yapı ve benlik kurguları), cultural, social and ethnic identity(kültürel, sosyal ve etnik kimlik), aim of the study(çalışmanın amacı), informants(haber kaynakları), research area(saha çalışması), results(sonuçlar), discussion(tartışma, değerlendirme) ve conclusion(sonuç) bölümlerinden oluşan makalede özellikle “results” bölümünde laz, gürcü ve romanlara dair sosyal bütünleşme, dilsel yetenek, benlik kurgusu ve iletişim türleri grafiksel olarak

mukayeseli bir şekilde gösterilirken “ek”te ise çeşitli örneklerle ulusların dilsel değişimleri ve kimlikleri açığa çıkartılmaya çalışılmıştır.

8) The Interaction of Syntax and Discourse in Word Order Variability: Data From Turkish: İngilizce olarak yazılmış makalenin başlığını şu şekilde çevirmek mümkündür: “Sözdizim ve Söylemin Kelime Düzeni Açısından Etkileşimi: Türkçeden Veriler”. Makale, Türkçede ana tümcedeki sözcük sırası değişkenliğinin anlaşılabilmesi için dilbilgisi modelinin söylem ilişkileri düzeyi içermesi gerektiğini savunmaktadır. Türkçede özne ve nesnenin sona atılması(devrik tümce)nın mantıksal-anlamsal içeriği yoktur. Dolayısıyla sözcük sırası değişimlerine ilkeli bir yaklaşımla klasik dilbilgisi modeline sözdizimini müteakiben ekleme yapılması elzemdir.

Dilbilim ve Uygulamaları kitabının en uzun makalesi diyebileceğimiz bu kısım; “scope and claims(faaliyet alanı ve amaçlar), a review of word order variability in generative grammar(üretici dilbilgisinde sözcük düzeyindeki değişiklikleri gözden geçirme), data and analyses(veri ve analizler), object fronting as a syntactic movement(sözdizimsel hareket olarak nesne vurgusu), problems of analyzing extraposition as a syntactic movement (bir sözdizimsel hareket olarak dışa kaydırma analizinin problemleri), invoking post-syntactic mechanisms(eski sözdizim mekanizmasının geri gelmesi), summary(özet), general implications and afterthought(genel imalar ve sonradan akla gelen düşünceler) bölümlerinden oluşur. Özellikle “Data and Analyses” kısmında öznenin ve nesnenin yerlerinin değiştirilmeleriyle yeniden yapılandırılan sözdizimleri karşılaştırmalı ve detaylı olarak örneklerle açıklanmıştır. Makalenin uzunluğu, ele alınan problemin kompleks bir yapı arz ettiği düşünüldüğünde makalede kullanılan şekillerin azlığı mevzunun anlaşılmasını güçlendirmektedir.

9) Eating A Text Alive: A Cannibalistic Approach to A Clockwork Orange: İngilizce olarak yazılan bu son makalenin başlığının Türkçe karşılığı: “Bir Metni Canlı Halde Yutmak: Otomatik Portakal’a Cannibal Bir Yaklaşım”. Otomatik Portakal, Anthony Burgess tarafından “Cannibal Yaklaşımı” olarak bilinen kuramına bağlı olarak yazılmıştır. İlk sekiz makale, genel itibarıyla dilbilim sahasına yönelik iken bu makale, sıradışı bir söylemle kaleme alınan “kült roman” olma niteliğini her daim muhafaza eden bir yapıya yöneliktir. Bu durum kitabın içeriksel bütünlüğüne uymamakla birlikte muhtevayı tekdüzelikten çıkartarak okur için dinlendirici bir misyona kavuşturmaktadır. Çalışma; “background(özgeçmiş), cannibalistic movement(Cannibalistic Akımı), cannibalistic style of translation(cannibalistic yaklaşım türleri), A Clockwork Orange(Otomatik Portakal), translation(çeviri), analysis(analiz) ve examples of Cannibalistic translation(Cannibal çevirisine örnekler) bölümlerinden oluşur.

10) Metin Bilgisi: Diğer makalelerden bağımsız olarak kitap tanıtımının yapıldığı bu bölümde Doç, Dr. V. Doğan Günay'ın Metin Bilgisi kitabı tanıtılmaktadır. Dokuz ana bölümden oluşan kitapta metin tipleri ve türleri örnekler eşliğinde çok boyutlu olarak incelenmiş ve sınıflandırılmıştır.

Sonuç

Dilbilim ve Uygulamaları'nın hakemli bir sisteme sahip bir dergi olduğu daha önce söylenmişti. Birbirinden farklı dokuz makale ve bir kitap tanıtım yazısından oluşan bu kitap, müstakil bir eser olmaktan ziyade akademik bir dergiyi andırmaktadır. İnternet adreslerinden ulaşılamayan birçok makaleye derli toplu olarak tek seferde ulaşabilmek okuyucu için büyük bir kolaylıktır. Buna mukabil muayyen zamanlarda yayımlanmış makaleleri bir araya getirip bir kitap vücuda getirmek de yazar/yazarlar için büyük bir kolaylık olsa gerek. Makaleler; konuları işleyiş tarzı ve amaca uygunluk açısından başarılı olarak nitelendirilse de Dilbilim Uygulamaları, tam anlamıyla bir kitap/eser hüviyeti taşımamaktadır.